

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA HİZBULLAH'IN MEDYA STRATEJİSİ

YENAL GÖKSUN

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA HİZBULLAH'IN MEDYA STRATEJİSİ

YENAL GÖKSUN

COPYRIGHT © 2016

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Hasan Suat Olgun
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
HİZBULLAH'IN KURULUŞU VE İDEOLOJİSİ	8
HİZBULLAH'IN MEDYA STRATEJİSİ	9
SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA MEDYA STRATEJİSİ	12
SONUÇ	20

YAZAR HAKKINDA

Yenal Göksun

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2006 yılında mezun oldu. Yazılı ve görsel medyada muhabir, editör ve yazı işleri koordinatörü olarak çalıştı. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı'nda "Suriye İlk ve Ortaöğretim Ders Kitaplarında Türkler ve Türk İmajı" başlıklı tezini 2011 yılında tamamladı. Marmara Üniversitesi, Radyo TV Anabilimdalı bünyesinde "Televizyonun Kamuoyu İnşası: El-Manar TV Örneği" başlıklı doktora tezini 2016 yılında savundu. Suriye ve Lübnan'da 2009 yılından bu yana saha araştırmaları yapmaktadır. Çalışmalarında Ortadoğu medyası, siyasal iletişim, medya ve şiddet, söylem analizi ve göstergebilim konularına yoğunlaşmaktadır.

ÖZET

Lübnan'da 1980'lerin başında kurulan "Lübnan İslami Direnişi" veya "Hizbullah" (el-Mukavemetü'l-İslamiyyeti fi Lübnan-Hizbullah), politik yapısı ve silahlı gücü ile bölgede en etkili devlet dışı aktörlerden biri konumundadır. Kurulduğu günden bu yana İsrail ve Batı karşıtı direniş söylemi ile kitlelerin desteğini sağlayan Hizbullah, Suriye krizindeki politikası ile yeni bir döneme girmiştir. Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah, Suriye krizini kendileri için bir varoluş mücadelesi olarak nitelendirmiş ve Esed yönetimine destek olmak için sahada savaştıklarını ilan etmiştir. Bu süreçte Hizbullah, Suriye'ye müdahalesine meşruiyet kazandırmak için medya araçlarını etkin biçimde kullanmıştır. Bu çalışma, askeri ve siyasi bir örgüt olan Hizbullah'ın medya stratejisini Suriye krizi bağlamında ele almaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde Hizbullah'ın kurucu ideolojisi ve örgütün temel dayanağını oluşturan ilkeler ortaya konulmaktadır. İkinci bölümde ise Hizbullah'ın nasıl bir medya stratejisi inşa ettiği ve ideolojisini kitlelere aktarmak için medya araçlarını nasıl kullandığı örneklerle anlatılmaktadır. Son bölümde ise Suriye krizi bağlamında Hizbullah'ın medya stratejisinin ne olduğu, bu süreçte medya araçları yoluyla ne tür anlamlar inşa ettiği ve politikalarına hangi söylem yoluyla meşruiyet aradığı analiz edilecektir.

Çalışma çerçevesinde Hizbullah'ın bir yandan silahlı gücüyle Suriye'deki çatışmalara müdahil olurken diğer yandan medya araçları vasıtasıyla kamuoyunu nasıl inşa etmeye çalıştığı ortaya konulacaktır. Hizbullah'ın kriz sürecindeki medya stratejisi ve medyatik söylemi, örgütün ideolojik konumlanışını daha iyi tespit edebilmemize imkan tanıyacaktır.

**Bu çalışma,
Lübnan
Hizbullah'ının
medya
stratejisini
Suriye krizi
bağlamında ele
almaktadır.**

HİZBULLAH'IN KURULUŞU VE İDEOLOJİSİ

Hizbullah'ın hangi koşullar altında kurulduğu, örgütün ideolojisi ve kullandığı taktikler, bugünkü politikalarını değerlendirebilmek açısından önemlidir. Suriye krizine müdahil olan Hizbullah, hem politikalarında hem de medyatik söyleminde bu tarihsel arka planına dayanarak argümanlar üretmekte ve kararlar almaktadır. Dolayısıyla örgütün kullandığı dili daha iyi anlayabilmek için bu dilin nasıl inşa edildiğini hatırlamak faydalı olacaktır.

Ortadoğu'da etkin en önemli devlet dışı aktörlerden biri olan Lübnan Hizbullahı, 1980'lerin ilk yarısında silahlı bir direniş örgütü olarak kuruldu. Hizbullah'ın kuruluşunun bu yıllara denk düşmesi üç gelişme bağlamında değerlendirilebilir:

(1) Lübnan'da 1960'lardan itibaren başlayan Şiiilerin hak mücadelesinin yeni bir boyut kazanması

(2) İsrail işgaline ve saldırganlığına karşı Lübnan'da silahlı direnişin önem kazanması

(3) İran'ın İslam devrimi fikirlerini yaymak için silahlı bir örgütün kuruluşunu desteklemesi

Lübnan'da Şii nüfusun yoğun olarak yaşadığı Cebeliamil ve Bekaa bölgelerinden 1950'lerden sonra başkent Beyrut'a yaşanan göçler ve burada

yeni bir Şii orta sınıfın yükselişe geçmesi Şiiilerin politika arayışlarını da beraberinde getirdi. Bu siyasi mobilizasyon, Musa es-Sadr liderliğinde 1974 yılında Yoksunlar Hareketi'nin (Hareketü'l-Mahrumin) ortaya çıkması ve daha sonra bu oluşumun silahlı milis kanadı olarak Emel' örgütünün kurulmasıyla yeni bir boyuta taşındı. 1975 yılında başlayan Lübnan iç savaşı ve 1982 yılında İsrail'in Lübnan'ın güneyini işgal etmesi yeni silahlı milis güçlerin ortaya çıkışını da beraberinde getirdi. İşte Hizbullah örgütü, Emel hareketinin yanı sıra diğer bazı İslamcı örgütlerden kopan bir grup tarafından kuruldu.² Hizbullah'ın ilk genel sekreteri Şeyh Subhi et-Tufeyli oldu. Daha sonra yerine geçen Abbas el-Musavi 1992 yılında İsrail saldırısı sonucu hayatını kaybettikten sonra Hizbullah'ın yeni lideri Hasan Nasrallah oldu. Hizbullah'ın danışma konseyi olan Şura'nın o dönemde en genç üyesi olan Nasrallah, daha sonra defalarca aynı göreve seçildi.

Hizbullah'ın kuruluşundan itibaren en büyük destekçisi olan İran, örgütü İslam devriminin ilkelerini yaymak için önemli bir araç olarak gördü. Hizbullah, Suriye rejimi himayesinde Lübnan'ın Bekaa bölgesinde İran devrim muhafızlarından eğitim ve maddi destek aldı.³ Hizbullah'ın kurulduğu dönemde öncelikli hedefi İsrail işgaline karşı direniş göstermek olduğundan dolayı örgüt silahlı mücadeleyi önceledi. Bu nedenle ilk eylemleri de İsrail güçlerine ağır kayıplar verdirme amaçlıydı. Beyrut, Cebelilübnan (Lübnan dağı), Güney Lübnan ve Batı Bekaa'da çok sayıda saldırı düzenlendi ama Hizbullah'ın bu ilk eylemleri "güvenlik nedenleri ve düşmanın şaşırtılması" amacıyla örgüt tarafından sahiplenilmedi. Hizbullah'ın kamuoyunda sahiplendiği ilk eylem Ekim

1. Emel hareketi bugün Lübnan'da meşru bir siyasi parti olarak faaliyet göstermektedir ve parti lideri Nebih Berri Meclis Başkanlığı görevini yürütmektedir.

2. Augustus Richard Norton, *Hezbollah: A Short History*, (Princeton University Press, New Jersey: 2009).

3. Yitzhak Nakash, *Reaching for Power: The Shi'a in the Modern Arab World*, (Princeton University Press, New Jersey: 2006), s. 120; Naem Qassam, *Hizbullah: Bir Hareketin Anlatılmamış Öyküsü*, (Karma Kitaplar, İstanbul: 2007), s. 258.

1983'te Ali Safiyuddin tarafından yine Lübnan'ın güneyindeki Sur kentinde düzenlenen ve 29 İsrail askerinin hayatını kaybettiği saldırı oldu.

Kendini cihat yapan bir örgüt olarak tanımlayan Hizbullah ideolojik, politik ve toplumsal vizyonunu 16 Şubat 1985 tarihinde "açık mektup" ile kamuoyuna duyurdu. Bu deklarasyon, Hizbullah'ın gizli bir direniş örgütünden kamusal siyaset yapan bir örgüte doğru dönüşümünü simgelemektedir.⁴ "İslam ümmetine yönelik saldırılar karşısında zalimlere karşı mücadele etmeye" çağıran metinde, İran İslam devrimi fikirleri övülmekte ve fakih'in fetvaları kaynak gösterilmektedir. Bu metinde vurgulanan "velayet-i fakih" inancı Hizbullah'ın Şii kimliğinin önemli bir göstergesidir. Ayetullah Humeyni tarafından öne sürülen bu teori temel olarak "siyasi lider olan İmam'ın gaybeti (yokluğu) döneminde fakih'in tasarruf yetkisi" anlamına gelmekte ve siyasi bağlamda yönetim yetkisini ifade etmektedir.⁵ Bu anlayış örgütün bölgesel politikadaki kararlarında etkili olabilmektedir. Örneğin Hizbullah'ın Suriye'deki savaşa Esed saflarında katılması, fakih'in verdiği cihat fetvası ile meşruiyet kazanmıştır.

İran güdümünde silahlı bir örgüt görünümünde olan Hizbullah zamanla Lübnan'da seçimlere katılan kurumsal siyasi bir örgüt haline dönüştü.⁶ Taif Anlaşması sonrasında ilk kez 1992 yılında yapılan meclis seçimlerinde 128 koltuklu mecliste 8 koltuk kazanan Hizbullah, 1996'da 10, 2000'de 12 ve 2005 seçimlerinde 14 koltuk kazandı. Bu süreçte Hizbullah bir yandan direniş söylemini sürdürürken diğer yandan sosyal politikalar yoluyla destek sağladı. Lübnan'daki diğer siyasi partilerle ilişkiler geliştirerek siyasi alanda daha fazla manevra kabiliyetine sahip oldu. Ayrıca silahlı direniş gücünün yanı sıra politik süreçleri kendi hedefleri doğrultusunda kullanma konusunda deneyim kazandı.

HİZBULLAH'IN MEDYA STRATEJİSİ

1990'lardan itibaren Hizbullah, velayet-i fakih'i yeniden yorumlayarak söylemini, önceliklerini ve siyasi ajandasını Lübnan'ın toplumsal, siyasal ve kültürel yapısına daha uyumlu hale getirmeye çalıştı. Lübnan'ın çok kimlikli yapısı Hizbullah'ın "İslam devleti kurma" söylemini ve Lübnan'daki diğer topluluklarla olan ilişkisini yeniden gözden geçirmesine neden oldu. Dolayısıyla Hizbullah, marjinal bir örgüt kimliğinden Lübnanlı meşru, siyasi bir aktör kimliğine doğru evrildi. Bunu yaparken ana ilkelerinden vazgeçmeden siyasi konjonktürün getirdiği koşulları değerlendirmeye çalıştı. Lübnan'da ve bölgede politika üreten bir aktör olarak Hizbullah, bu süreçte kitle iletişim araçlarını da etkili biçimde kullanmaya çalıştı.

Hizbullah kendi söylemini Lübnan'da ve dünyada daha geniş kitlelere ulaştırmak ve düşmanlarına karşı üstünlük sağlamak amacıyla planlı ve organize bir medya stratejisi izlemektedir. Örgütün kitle iletişim araçlarını kullanma kapasitesi, tıpkı silahlı gücünü ve siyasi kapasitesini kullanma biçiminde olduğu gibi komplike bir yapıdadır. Hizbullah politika üretirken bir yandan siyasi aktör kimliğini kullanarak diplomasi yürütmekte diğer yandan silahlı örgüt kimliğini kullanarak avantaj elde etmektedir. Tüm bu süreçlerde yumuşak güç ve sert güç arasında denge yoluyla kurduğu politikalarını kitle iletişim araçlarını kullanarak daha etkili biçimde hayata geçirebilmektedir.

Hizbullah'ın medya stratejisinin en önemli ayağını, kitle iletişim araçlarının propaganda amacıyla kullanılması oluşturmaktadır. Hizbullah'ın düşmana karşı düzenlediği operasyonların görüntüleri, Hizbullah savaşçılarının yetenekleri, sahip oldukları silahlar ve teknolojilerin (gizlilik ilkeleri çerçevesinde) sergilenmesi bu tür yayınların içeriğini oluşturmaktadır. Hizbullah'ın bu taktiği örgütün ilk zamanlarına, 1986 yılına kadar uzanmaktadır. Bu dönemde İsrail işgaline karşı savaşan Hizbullah güçleri,

4. Qassam, *Hizbullah: Bir Hareketin Anlatılmamış Öyküsü*, s. 107.

5. İsmail Safa Üstün, "Velayet-i Fakih", *DİA*, Cilt: 43, s. 20.

6. Norton, *Hezbollah; Nakash, Reaching for Power*.

düzenledikleri operasyonları ve karşı tarafa verdikleri zayıfları görüntülemeye başlamıştı. Ancak o dönemde örgütün yayın organı olan el-Manar televizyonu kurulmadığı için çekilen ilk videolar Tele Liban televizyonunda yayımlanıyordu. Daha sonra el-Manar'ın kurulmasıyla İsrail'e karşı yürütülen direniş, daha kapsamlı biçimde ekrana taşındı.⁷ Dolayısıyla el-Manar televizyonunun ilk ortaya çıkışı, İsrail ile yürütülen savaşta propaganda aracı olarak kullanılmasıyla gerçekleşti. Bu propaganda işlevi hem Lübnan kamuoyuna hem bölge ülkelerine hem de uluslararası kamuoyuna yöneliktir. Aynı işlevi örgütün 1984 yılında yayına başlayan haftalık *el-Ahd* gazetesi de görmüştür.

Hizbullah Genel Sekreter Yardımcısı Şeyh Naim Kasım, örgüt tarafından çekilen “cihat” görüntülerinin yayımlanmasının “dosta güven, düşmana korku saldığını” vurgulamaktadır. Bu nedenle Hizbullah, düzenlediği askeri operasyonlar kadar bu operasyonların ya da diğer güncel gelişmelerin medyada yer almasına önem vermektedir. Bunun yanı sıra Kasım, hareketin uluslararası kamuoyuna hitap ederken iki temel zorlukla karşılaştığını vurgulamaktadır: Bunlardan ilki “uluslararası kamuoyunda yaygın olan İslam ve Müslümanlar hakkındaki önyargılar”. İkincisi ise “siyonizm sempaticisi olan ve hegemonik güçler tarafından yönlendirilen medyanın rolü”. Dolayısıyla Hizbullah'ın temel iletişim stratejisi, bir yandan küresel düzeyde egemen olan söylem ile mücadele ederken diğer yandan bu mücadeleyi yürütecek hegemonya karşıtı medya araçlarının kullanımına dayanmaktadır.⁸

Hizbullah'ın medya stratejisinin diğer bir ayağı gündem oluşturma üzerinedir. Hizbullah yayın organlarının içeriğinin salt propaganda yapmanın ötesinde yerel ve uluslararası düzeyde politik tartışmalara ve söyleme etki edebilme kapasitesi bulunmaktadır. IPSOS tarafından yapılan araştırmaya göre Lübnan ulusal televizyonla-

rı 2013 ve 2014 yılları toplam izlenme paylarına bakıldığında el-Manar TV sırasıyla yüzde 13,8 ve yüzde 13,3 oranlarıyla altıncı sırada yer almaktadır. Genel izlenme oranlarında arka sıralarda yer alsa da, Hizbullah söyleminin aktarıcısı olarak el-Manar televizyonu Lübnan'da gündeme etki edebilme kapasitesine sahiptir. Özellikle Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah'ın el-Manar televizyonunda yaptığı canlı yayın konuşmaları, ülkedeki farklı kesimlerden geniş bir izleyici kitlesine hitap etmektedir. Nasrallah'ın karizmatik kişiliği ve hitabet yeteneği, örgütün kurumsal söylemini yansıtan konuşmayı daha dikkat çekici kılmaktadır. Nasrallah bu canlı yayın konuşmalarını genellikle konumu bilinmeyen bir stüdyodan bağlantı kurularak yapmaktadır ancak ender olarak taraftarlarının karşısına çıkarak uzun olmayan konuşmalar da yapmaktadır. Nasrallah'ın bu konuşmalarda dile getirdiği tespitler, iddialar ve argümanlar medyanın gündemini belirleyebilmektedir. Hizbullah'ın gündeme bu derecede etki edebilmesinin sebebi, örgütün salt bir politik yapının ötesinde bölgedeki çatışmalara ve güç dengelerine etki edebilme kapasitesine sahip olmasıdır. Dolayısıyla güncel gelişmeler karşısında Hizbullah'ın tutumunun ne olacağı kamuoyu tarafından merak edilmektedir.

Nasrallah, el-Manar TV'deki konuşmalarında kimi zaman Hizbullah'ın politik kararlarını ya da eylemlerini ilk kez duyurarak dikkat çekmektedir. Kimi zaman da bu televizyon yayınları, gerçek zamanlı politikaların ve eylemlerin bir parçası haline gelebilir. 2006 Temmuz savaşı bunun en açık örneklerinden birini ortaya koymuştur. Hizbullah'ın iki İsrail askerini kaçırmalarının ardından başlayan İsrail saldırılarında Lübnan'ın farklı bölgelerinde binlerce sivil hayatını kaybetti ve ülkenin altyapısı büyük zarar gördü. İsrail yönetimi öncelikli hedeflerinin Hizbullah'a ait yapılar olduğunu iddia etti. Bunlar arasında örgütün yayın organı el-Manar televizyonu da bulunmaktaydı. El-Manar binası İsrail bombardımanında tamamen yerle bir edilse de televizyonun yayınları bir

7. Zahera Harb, *Channels of Resistance in Lebanon: Liberation Propaganda, Hezbollah and the Media*, (I. B. Tauris, 2011) s. 109.

8. Qassam, *Hizbullah: Bir Hareketin Anlatılmamış Öyküsü*, s. 257.

saniye bile kesilmedi. Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah, el-Manar televizyonu yoluyla kamuoyuna seslenmeye devam etti. Hizbullah, bir yandan yoğun İsrail bombardımanı altında medya yayınlarına devam edebilecek teknolojik altyapıya sahip olduğunu gösterirken diğer yandan medya araçları ile askeri ve silah kapasitesini koordineli şekilde çalıştırabildiğini gösterdi. 14 Temmuz 2006 tarihinde Nasrallah canlı yayında el-Manar televizyonuna bağlandığında ekranda Beyrut açıklarında konuşlanmış İsrail savaş gemisinin görüntüleri veriliyordu. Nasrallah şöyle konuşuyordu:

Şimdi... Denizin ortasında... Beyrut'un karşısında... Altyapımıza, insanların evlerine, sivillere saldıran İsrail savaş gemisi... Ona bakın. Yanıyor.⁹

Nasrallah canlı yayında bu sözleri sarf ederken ekranda yer alan İsrail savaş gemisinin roketle vurularak alev aldığı görülüyordu. Bu saldırı İsrail tarafında şok etkisi yarattı. Hizbullah'ın bu eylemi insansız hava aracıyla mı yoksa füzeyle mi gerçekleştirdiği anlaşılmadı. Daha sonra İsrail savaş gemisinin Hizbullah'ın elindeki Çin yapımı C802 gemisavar füzesiyle vurulduğu açıklandı. Bu eylem Hizbullah'ın İran yardımıyla karadan denize füze kapasitesine sahip olduğunu da kamuoyuna deklare etmiş oldu. Öte yandan Hizbullah'ın medya araçlarını çatışma koşullarında dahi propaganda yapma ve kamuoyu oluşturma amacıyla etkin biçimde kullanabildiğini gösterdi.

Hizbullah'ın medya stratejisi, örgütün silahlı güce sahip politika üretici bir aktör olma konumunu destekleyen bir amaç gütmektedir. Yazılı ve görsel iletişim araçları yoluyla Hizbullah kendi söylemini tutarlı biçimde inşa etmeye ve kendini güncel ve tarihsel gelişmeler ışığında konumlandırmaya çalışmaktadır. Bu söylem inşası ve konumlandırma bazı temel ilkeler üzerine kuruludur:

1- Hizbullah, İran'ın müttfikidir söylemi:

Hizbullah'ın medya stratejisinde öne çıkan ilkelere biridir. Kuruluş ideolojisi itibarıyla İran İslam devriminin kazanımlarını savunan Hizbullah daha sonra Lübnanlılaşmış görünse de örgüt üzerindeki İran etkisi devam etmektedir. Hizbullah'ın bölgesel gelişmeler hakkındaki söylemi, İran politikalarıyla uyum halinde olmuştur. Hizbullah ayrıca İran'dan kültürel, siyasi ve ekonomik desteğin yanı sıra silah yardımı aldığını da açıklamıştır. Örneğin 2012'de İsrail hava sahasında insansız hava aracı uçuran ve istihbarat toplayan Hizbullah, İsrail tarafından vurularak düşürülen İHA'nın İran yapımı olduğunu gururla açıklamıştır.¹⁰ Bu eylem aynı zamanda Hizbullah'ın İran desteğiyle hava aracı kapasitesine sahip olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla İran ile Hizbullah arasındaki yakın ilişki, örgütün medyatik söyleminde kendini göstermektedir. Hizbullah'ın söyleminde İran, bölgede önde gelen güçlü bir aktör olarak inşa edilmektedir. İran İslam devriminin lideri Humeyni, Hizbullah'ın hem medya yayınlarında hem de örgütün tüm dini, kültürel ve toplumsal üretim alanlarında önemli bir imge olarak öne çıkarılmaktadır. İran, bölgesel sorunlarda her zaman "ezilenden yana olan ve zalim/işgalci güçlere karşı haklı mücadele sergileyen" bir aktör olarak resmedilmektedir. İran İslam devrimi ve ideolojisi, Hizbullah için de yol gösterici ilkeler olarak benimsenmektedir.

2- Filistin davası ve direniş söylemi: Hizbullah'ın halk desteğini sağladığı en önemli argümanlardan biridir. Hizbullah'ın kurulduğu 1980'li yıllardan itibaren İsrail işgaline ve saldırılarına karşı gösterdiği mücadele örgütün sadece Lübnanlı Şiiler arasında değil, aralarında Türkiye'nin de olduğu farklı ülkelerdeki Müslümanlar arasında sempati toplamasını sağlamıştır. Hizbullah'a göre Lübnan sınırlarında yer alan İsrail tehdidi, bu tehdide karşı "halkçı bir direniş üzerine inşa edilmiş güçlü bir savunma

9. İlgili haber videosu için bkz. "Hezbollah Shooting on Israeli Warship 'İns Hanit2", Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=IR4KIJk5q0U>, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

10. "Hezbollah Admits Launching Drone over Israel", BBC, 11 Ekim 2012, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19914441>, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

stratejisini” gerektirmektedir. Dolayısıyla tarihte deneyimlendiği gibi her an İsrail tehdidi altında olan Lübnan’da bu tehdide karşı koyabilecek en önemli güç olarak Hizbullah öne çıkmaktadır. Bu söylem yoluyla “büyük düşman İsrail’e” karşı koyabilmek için Hizbullah’ın silahlı gücü kamuoyu nezdinde meşrulaştırılmaktadır. Hizbullah, İsrail imgesi üzerinden aslında başta ABD olmak üzere tüm emperyalist güçlerle savaştığı söylemini inşa etmektedir.

Hizbullah politika üretirken bir yandan siyasi aktör kimliğini kullanarak diplomasi yürütmekte diğer yandan silahlı örgüt kimliğini kullanarak avantaj elde etmektedir.

3- Batı’nın hegemonyası ve emperyalizmine karşı direniş ve mücadele söylemi: Hizbullah’ın politik manevra alanını genişletme işlevi de görmektedir. 2006 Temmuz savaşının ardından Hizbullah “kutsal zafer”ini ilan ediyordu. Savaş sonrasında bir Hizbullah posterinde, “Siz bedenleri öldürdünüz ama biz insanların kalplerini kazandık” (دمرتم الجسد عبرنا من قلوب الناس) yazıyordu. Hizbullah’a göre bu İsrail gibi büyük bir düşmanın dize getirilmesi demekti ancak kimilerine göre ise binlerce kişinin ölümü ile sonuçlanan Temmuz savaşı Hizbullah’ın İsrail askerlerini kaçırmakla provoke etmesi sonucu yaşanmıştı ve Lübnan’a zarar vermişti. Buna benzer ve daha sert eleştiriler, Hizbullah’ın benzer gerekçelerle Suriye krizine müdahil olmasıyla birlikte giderek artmıştır.

4- Hizbullah her ne kadar Lübnanlı ulusal bir siyasi parti olsa da söylem düzeyinde Şii topluluğun temsilcisi konumunu pekiştirmektedir: Hizbullah tarafından kullanılan simge, kod ve göstergelerde İran İslam devrimi lideri Humeyni’nin yanı sıra Lübnanlı Şii lider İmam

Musa es-Sadr ismi öne çıkarılmaktadır. Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah da konuşmalarında Şii toplulukları mobilize edebilmek için tarihsel olaylardan ya da güncel tehditlerden anlam kazanan göstergeler kullanmaktadır. Özellikle “şehit” cenazeleri ya da aşure günü etkinlikleri gibi dini ritüeller sırasında politikaya dair getirilen önermeler, politika ve din alanına ilişkin gerçek ve mitlerin iç içe geçmesine ve aradaki sınırın kalkmasına neden olabilmektedir. Bu önermelerin kitle iletişim araçları yoluyla topluluklara aktarımı, Şiiilerin kolektif kimliği inşa etme ve bireyin kendi konumunu ve çevresini anlamlandırma sürecini de şekillendirmektedir. Kendisine önerilen normların dışına çıkan birey, kolektif aidiyetin getirdiği güvenli alanı da terk etmiş olacaktır. Hizbullah örneğinde de şiddete maruz kalma tehdidinin topluluk arasında sürekli canlı tutulması, bireyin kolektif aidiyetini pekiştirmektedir. Hizbullah’ın arkasında duran bireyin, böylece tehdide karşı kendisini güvende hissetmesi sağlanmaktadır ve sonuçta bu birey tehdidi bertaraf etmek için eyleme geçmeye hazır hale gelebilmektedir. Hizbullah’ın medya söyleminde Şiiilerin varlıklarını ve mevcudiyetlerini koruyabilmek için Hizbullah’a destek olmaları gerektiği söylemi işlenmektedir. Böylece “Şii topluluğun çıkarları ile Hizbullah’ın çıkarları ortak” söylemi kurgulanmaktadır.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA MEDYA STRATEJİSİ

2011 yılında Suriye’de sivil ayaklanmalar ile başlayan süreç, 2016 yılı itibarıyla yaklaşık 500 bin kişinin hayatını kaybettiği ve milyonlarca insanın mülteci haline geldiği,¹¹ yüzyılın en büyük insani krizlerinden birine dönüşmüş durumdadır. Suriye’de yürütülen çatışma durumu bir yandan silahların kullanıldığı kanlı bir

11. “Confronting Fragmentation”, SCPR Report, (2015), <http://scpr-syria.org/download/1269/?v=1480>, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

savaş diğer yandan ideolojik mücadele olarak iki boyutlu olarak ele alınabilir. 2011 yılında Suriye’de yönetimin değişmesi ve daha fazla özgürlük talepleriyle başlayan protestolar karşısında dünya kamuoyu, demokratik ve liberal bir söylem kullanarak Esed’in baskıcı ideolojisini eleştirmişti. Dolayısıyla bu tarihte söylem düzleminde demokratik-liberal ideoloji ile otoriter-baskıcı ideoloji arasında bir karşıtlıktan söz edilebilir. Beş yılda yaşanan gelişmeler sonucunda dünya kamuoyu DAİŞ (Devletü'l-İslamiyye fi-'Irak ve-Şam) ve PYD terör örgütlerinin acımasız katliamlarına ve ABD, Rusya ve İran başta olmak üzere yabancı devletlerin müdahalelerine şahit oldu. Bu ve daha karmaşık diğer gelişmelerin neticesinde söylem düzlemindeki çatışma artık aşırı ideolojiler ile seküler ideolojiler arasındaki karşıtlığa indirgendi. Suriye savaşının ideolojik karşıtlıklar üzerinden tanımlanmasında görülen bu değişim, anlamların akışkan olduğunu ve dolayısıyla kamuoyunun değişkenliğini ortaya koymaktadır.

Hizbullah'ın da aralarında bulunduğu Lübnanlı siyasi partiler 11 Temmuz 2012'de kabul edilen Baabda Deklarasyonu ile Suriye'deki kriz sürecinde tarafsız bir tutum sergileyecekleri taahhüdünde bulunmuşlardır.¹² Ne var ki 2012 yılı başından itibaren Hizbullah'ın fiili olarak Suriye'deki çatışmalara rejim güçleri safında müdahil olduğu belirtile de, bunu teyit eden ilk açıklama 30 Nisan 2013 tarihinde Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah tarafından yapılmıştır.¹³ Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah, "Suriye düşerse Hizbullah da düşer, Filistin de düşer" diyerek Suriye'deki savaşın kendileri için bir varoluş mücadelesi olduğunu vurgulamış-

tır.¹⁴ Dolayısıyla askeri gücüyle Suriye'deki savaşa müdahil olan Hizbullah aynı zamanda ideolojik mücadelenin de açık bir tarafı haline gelmiştir.

Suriye krizi, başta rejim güçleri ve çeşitli muhalif gruplar arasındaki çatışmalar olmak üzere DAİŞ ve YPG gibi terör örgütleri ile ABD ve Rusya gibi küresel aktörlerin de müdahil olduğu çok taraflı bir savaş görünümündedir. Böyle bir savaşa Hizbullah'ın İran ve Suriye yönetimi saflarında silahlı gücüyle katılması, bölgedeki mezhepsel ayrışmayı derinleştirmiş ve örgütün diğer Müslüman ülkelerdeki desteğinin azalmasına neden olmuştur. Hatta Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Hizbullah'ı terörist bir örgüt olarak ilan etmiştir.¹⁵

Savaşa katılan taraflar açısından Suriye farklı anlamlar ifade etmektedir ve bu anlamlar savaşa katılan tarafların ideolojileri tarafından inşa edilmektedir. İran ve Hizbullah açısından Suriye "Batı emperyalizmine karşı direniş cephesinin önemli bir halkası" olarak anlamlandırılmaktadır. Ne var ki on binlerce Suriyeli sivilin rejim güçleri ve müttefikleri tarafından katledildiği savaşta bu tür bir söylemin, kendi politik çıkarlarını korumak, hegemonya alanını genişletmek ve suçlarını gizlemek amacı taşıdığı açıktır. Hizbullah'ın Suriye'deki müdahalesi de bu bağlamda okunmalıdır.

1. Şiddetin Medya Yoluyla Meşrulaştırılması

Suriye krizi sürecinde Hizbullah medyasının amiral gemisi olan el-Manar televizyonu, aracısı olduğu iktidarın hegemonyasını güçlendirmek için farklı gerçeklikler inşa etme görevini ifa etmektedir. Suriye'de yürütülen ve çok sayıda yerel, bölgesel ve uluslararası aktörün

12. Baabda Deklarasyonu, (2012), <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Lebanon%20S%202012%20477.pdf>, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

13. Marisa Sullivan, *Hezbollah in Syria*, (Institute for the Study of War, Washington DC: 2014), http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Hezbollah_Sullivan_FINAL.pdf, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

14. "If Syria Falls, Palestine will Fall: Hezbollah Leader", PressTV, 10 Haziran 2015, <http://www.presstv.com/Detail/2015/07/10/419652/Hezbollah-Nasrallah-speech>, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

15. "Gulf States Declare Lebanon's Hezbollah Terrorist Group", BBC, 2 Mart 2016, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35706761>, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

müdahil olduğu savaş Hizbullah açısından “emperyalist Batı tarafından kurgulanan ve bölgeyi ele geçirmeye yönelik saldırılar” olarak tanımlanmaktadır. Suriye’de özgürlük talepleri üzerine inşa edilen muhalif söylem Hizbullah tarafından görmezden gelinmekte ve bunun aksine Suriye’de farklı ideolojilere mensup silahlı örgütlerin şiddet söylemi gündeme alınmaktadır. Dolayısıyla “Batı emperyalizmi destekli Suriye silahlı muhalefetinin” eylemleri karşısında Hizbullah tarafından yine şiddet politikaları önerilmektedir. Öte yandan Suriye yönetimi ve Hizbullah’ın gerçekleştirdiği şiddet içeren eylemler ya görmezden gelinmekte ya da haklılaştırılmaktadır ve bu güçler “direniş” bağlamında meşru şiddet uygulayan aktörler olarak konumlandırılmaktadır.

Bölge ve dünya gündeminin ilk sıralarında yer alan Suriye krizi, kamuoyunda çeşitli kanaatler ve tutumların oluşmasına neden olmaktadır. Hizbullah’ın medyatik söylemi Suriye’deki savaş; iyi ile kötü arasında, emperyalist Batı’nın ortakları ile direniş cephesi arasında bir mücadele olarak inşa ederek izleyicileri bu karşıtlıklar bağlamında konumlandırmaktadır. Dolayısıyla izleyici açısından doğru, makbul ve toplumsal olarak kabul edilebilir olan bu olağanüstü koşullar altında Hizbullah ve müttefiklerine destek olmaktadır. İnşa edilen “direniş cephesi” kategorisine girmeyen bireyler ya da bölgesel aktörler ise Batı ile işbirliği içinde ve yanılı halindeki aktörler olarak imgenlenmektedir. Bu bağlamda Hizbullah, Suriye krizinde kendisi gibi pozisyon almayan aktörleri de emperyalizmin maşası olmakla suçlamaktadır.

Televizyonda yer verilen göstergeler bir yandan suçun ve suçlunun tanımını yaparken diğer yandan suçlulara verilen cezayı da tanımlamaktadır. Böylece izleyiciler, neyin suç olduğunu toplumsal olarak öğrenmekte ve davranışlarını buna göre şekillendirebilmektedir. Suriye’de silahlı bir muhalif grup tarafından hastaneye düzenlenen saldırı, el-Manar tarafından aşağıdaki gibi haberleştirilmektedir.

KAM/SPK: El-Manar ekibi Kalemun bölgesindeki stratejik belde olan Deir Atiye’ye girdi ve bölge hastanesini ziyaret ederek silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen vahşeti gözler önüne serdi.

TABLO 1. 29 KASIM 2013 TARİHLİ EL-MANAR HABERİ

	GÖRÜNTÜ	METİN
1	Hastane önündeki anonstan başlayıp kameranın, muhabiri izleyerek hastanenin içine girmesi ve saldırının ardından kalan izleri görüntülemesi	Burası, Deir Atiye’de silahlı grupların girip istila etmeye çalıştıkları Basil Hastanesi. Hastanenin Deir Atiye beldesine ve otoyola hakim stratejik bir konumu var. Ama önemli olan şey 11 silahlı saldırgan buraya girdi. Milliyetleri birbirinden farklıydı.
2	Yerde yatan silahlı saldırganın üzerine bağlı bomba düzenine göre doğru zoom hareketi	Ve şimdi göreceksiniz, kendilerini patlatmak için nasıl hazırlanmışlardı. Silahlı saldırganlardan biri buraya ulaştı. Kendini patlatmak için teçhizatıydı.
	Sekans-1 	Sekans-2

Silahlı ve kendini patlatmaya hazır saldırganın yerde uzanan ölü bedeni, yan anlam seviyesinde Hizbullah ve onun temsil ettiği kimliğe karşı tehdit oluşturanların düşeceği durumu simgelemektedir. Bu saldırganlar, sadece hastanede öldürdükleri kişileri değil, Suriye rejimi ve Hizbullah’ın Lübnan’daki otoritesini hedef almışlardır. Haberde vurgulanan “hastanenin otoyola hakim stratejik konumu”, Suriye yönetimi ile Hizbullah arasındaki bağı simgelemektedir. Bu otoyol, Hizbullah’ın Suriye’ye savaşçı gönderdiği ya da silah ve lojistik destek alabildiği rotalardan biridir. Silahlı gruplar bu bağı koparmaya çalışmışlardır ve cezalarını da çekmişlerdir. Hizbullah yayınlarında Suriye’deki

silahlı muhalif grupların nasıl cezalandırıldığı, yok edildiği ya da bölgenin nasıl “temizlendiğine” dair haberlere sıkça yer verilmektedir. Bu süreçte düşmanın uyguladığı şiddet öne çıkarılırken Suriye yönetimi ve Hizbullah tarafından uygulanan şiddet göz ardı edilmektedir. Suriye ordusu bombardımanlarında ölen sivillere ait görüntü ya da bilgiye Hizbullah yayınlarında kesinlikle yer verilmemektedir.

Lübnan iç siyaseti bağlamında da Hizbullah'ın muhalifi olan aktörler çeşitli imgelerle kodlanarak Lübnan'ın istikrarı ve güvenliği için tehdit olarak inşa edilmektedir. Bu noktada küresel bağlamda emperyalist Batı-direnış cephesi ayrımına dayanan Hizbullah ideolojisi bunun yerel yansıması olarak 8 Mart-14 Mart koalisyonu¹⁶ karşılığında hareket etmektedir. Hizbullah'ın medyatik söyleminde görüldüğü üzere 14 Mart koalisyonunun önemli unsurlarından Gelecek Hareketi (Teyyarul-Müstakbel), ona destek veren yerel ve bölgesel aktörler nedeniyle selefti ideoloji ile aynı kategoriye yerleştirilmektedir. Lübnan'da yaşanan kanlı terör eylemlerini üstlenen örgütlerin de selefti ideolojiyi benimsediği yargısıyla Gelecek Hareketi ile Lübnan'da sivillerin canına mal olan terör eylemleri arasında bağ kurulmaktadır. Hatta selefti ideoloji ile “işgalci sionist düşman” İsrail arasında simgesel ilişkiler kurularak Gelecek Hareketi ile İsrail imgesi aynı kategoriye yerleştirilmektedir. Öte yandan Hizbullah'ın Suriye'deki savaşa müdahalesine karşı çıkan dönemin Cumhurbaşkanı Mişel Süleyman'ın da Hizbullah tarafından itibarsızlaştırıldığı görülmektedir.

2. Hizbullah'ın Cihat Miti

Çatışma/şiddet süreçlerinde medya tarafından üretilen mitler, izleyicilerin gerçeklik algısını

yeniden tanımlamayı hedeflemekte, bu yolla hegemonya kurma amacı taşımaktadır. Bunun en açık örneği Hizbullah'ın, Suriye'deki savaşını cihat görevi olarak tanımlayarak meşrulaştırmasıdır. Lübnan'da yaşayan Şii topluluk üyelerinden bazılarının, Suriye'deki savaşa katılarak cephede hayatını kaybetmesi, bunun topluluk üyeleri tarafından şehitlik olarak tanımlanması ve kabullenilmesi, “cihat” ve “şehit” göstergelerinin üzerinden inşa edilen anlamlar ile mümkün olmaktadır. Şiddet dili üzerinden inşa edilen Hizbullah kimliği, şiddet araçlarının kullanımını meşrulaştırmak ve üyelerini şiddet eylemlerinde aktif rol almaya yönlendirmek gibi sonuçlar doğurmaktadır. Hizbullah'ın ideolojisi üç temel kabule dayanmaktadır: İslam inancı, cihat ve velayet-i fakih kurumu. İslam'ın Şii yorumuna dayanan bu temel ideoloji kapsamında cihadın nasıl tanımlandığı önemlidir. Cihadın sadece zafer elde etmek için yapılması ya da yapılacak fedakarlıklar için bazı sınırların belirlenmesi, “fakih” tarafından objektif olarak belirlenmektedir. Fakihin kararı kesin ve değiştirilemez olmasından dolayı bireyler kendi mantıklarını ve yorumlarını kullanarak bu kararı değiştirme gücüne sahip değildir.

Suriye'deki savaşın Şiiler için bir cihat olarak anlamlandırılması fakih tarafından verilen fetva ile mümkün olmaktadır. Bir rapora göre dini lider Ali Hamaney'in Suriye'deki savaşa katılmanın Şiiler için bir cihat görevi olduğunu açıkça ilan etmemesine rağmen İran'a bağlı Şii milis gruplar yoluyla böyle bir fetvanın olduğu ima edilmiştir.¹⁷ Bu raporda Ali Sistani ve Mukteda es-Sadr gibi önde gelen Şii liderlerin muhalefetine rağmen İran'ın, başka gruplar yoluyla Irak ve Lübnan'daki Şiileri Suriye'de savaşmak için mobilize etmeye çalıştığı iddia edilmiştir. Bu çabaların sonucu olarak Şii gruplar, Suriye'deki kutsal mekanları koruma

16. 14 Mart tarihi, 2005 yılında Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin bombalı suikast sonucu öldürülmesinin ardından başlayan ve Suriye güçlerinin Lübnan'dan tamamen çekilmesini sağlayan “Sedir devrimi”ne atıfta bulunmaktadır. Gelecek Hareketi liderliğindeki 14 Mart koalisyonu partileri Suriye yönetimi karşısında bir duruş sergilemektedir. Hizbullah liderliğindeki 8 Mart koalisyonundaki partiler ise Suriye yönetimi yanlısı bir duruş sergilemektedir.

17. Phillip Smyth, *The Shiite Jihad in Syria and Its Regional Effects*, (The Washington Institute for Near East Policy, Washington DC: 2015), https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus138_Smyth-2.pdf, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

gerekçesiyle ve cihat görevi kapsamında bölgeye geçmiştir. Ne var ki bu grupların kutsal mekanlar dışında da Esed güçleri ile birlikte Suriye genelinde operasyonlara katıldıkları gözlemlenmektedir.

GÖRSEL 1. ŞEHİT TÖRENİNDE TAŞINAN POSTERLER

GÖRSEL 2. TABUTU TAŞIYAN HİZBULLAH SAVAŞÇILARI

Hizbullah'ın şehit haberlerinde öne çıkan en önemli göstergelerden biri "cihat görevini yerine getirirken şehit olma" durumudur. Şehit haberlerinin hiçbirinde hayatını kaybeden Hizbullah savaşçısının hangi cephede ve ne yaparken öldüğü gibi detaylara yer verilmemekte, bunun yerine hep aynı kalıp kullanılmaktadır. Bu Hizbullah'ın istihbarat anlamında gizli tuttuğu verilerden biridir. Bunun öncelikli nedeni, stratejik açıdan Suriye'deki cephelerde hangi bölgede Hizbullah'ın ne kadar destek verdiği ya da hangi cephede daha çok kayıp verdiği gibi bilgilerin ifşa edilmesini önlemektir. Ancak istihbarat boyutundan daha da önemlisi, "cihat görevini yerine getirirken şehit olma" durumu ile Hizbullah'ın Suriye'deki mevcudiyetinin altında yatan ulvi amaç ya da dava simgelenmektedir.

Suriye'deki silahlı muhalefetin bir bölümü, kendi söylemleri açısından "cihat görevi gereği" Suriye'de ve Lübnan'da Şii hedeflere terör eylemleri düzenlerken, Hizbullah da "cihat görevi gereği" Suriye'deki Sünni-Selefi ideolojiye sahip silahlı muhalifler ile savaşmaktadır. Savaşan karşıt taraflar dini referanslara dayalı aynı simgeyi kullanarak kitleleri mobilize etmektedir ancak bu mitler açığa çıkarıldığında tüm grupların kendi otoritelerini tesis etmek için kullandıkları şiddet araçlarını "cihat miti" yoluyla görünmez kıldıkları anlaşılmaktadır. Hizbullah'ın kurguladığı haliyle cihat miti toplulukların inanç sistemindeki anlamları ve sembelleri sömürmekte, toplulukların tarihsel deneyimleri ve travmalarından beslenmektedir. Bu yönüyle televizyon izleyicisinin gerçeklik algısını çok boyutlu olarak tetikleme görevini gören cihat miti bu özelliği sayesinde ikna yeteneğini de artırmaktadır. Şiddet eyleminin meşruiyetini sağlamak için dini sembollerin kullanımı, zaten tarihsel süreçte inşa edilmiş bazı mezhepsel karşıtlıklara ve gerilimlere yenilerini ekleyerek çatışmayı derinleştirme tehlikesini de beraberinde getirmektedir.

Hizbullah'ın yazılı ve görsel medya yoluyla inşa ettiği söylem, hem coğrafi ve fiziki olarak bir "direniş cephesi" çizmekte hem de inşa edilen semboller aracılığıyla bir "direniş topluluğu/ideolojisi" üretmektedir. Bu direniş cephesinin sınırları kesin olmadığı gibi muğlak ve değişkendir. Yemen, Bahreyn, Filistin, İran, Irak, Suriye ve Lübnan bu direniş coğrafyasının üyeleri olarak sayılabilir. Lübnan içerisinde de "direnişin kenti" olarak belirlenen bölgelerin yanı sıra karşıt ideolojiye destek veren ve tehdit olarak imlenen bölgeler bulunmaktadır. Direniş ideolojisi sadece Lübnan'daki Şii'leri değil, farklı mezhep ve dine mensup bireyleri de kapsayan ve ulusal sınırları aşan yapısıyla geniş kitlelere ulaşmaya çalışmaktadır.

Direniş ideolojisi, Batı müdahaleciliği ve emperyalizmine karşı mücadele ederek hem onun anlam dünyasına karşı konumlanmak-

tadır hem de fiziksel olarak karşı koymayı gerektirmektedir. Dolayısıyla Batı saldırganlığı ve İsrail tehdidinin, direniş ideolojisinin meşruiyetini sağladığı ve anlam dünyasının inşasına katkı sunduğu söylenebilir. Direniş coğrafyası ve direniş topluluğunun koşullara bağlı olarak yeniden şekillenebilme özelliği direnişin sürekliliğini sağlamaktadır. Bu karşıtlıklar üzerine inşa edilen toplumsal gerçeklik, toplumun diğer üyelerine de empoze edilmektedir. Bölgede şiddet dilinin gündelik siyasetin bir rutini haline gelmesi bunun kurumsallaşmasına yani nesnelleşmesine neden olmakta ve nesnel gerçeklik halini alan anlam kendisini toplumdaki bireylere dayatmaktadır. Bu algı bölgede şiddet dilinin geçerli olduğu, bunun dışında kalan dil sistemlerinin kabul görmeyeceği bir dünya temsili sunmaktadır.

3. Şeytani Düşmanı Yok Etmek

Gerçeği yansıtmaya iddiasını güçlendirmek ve meşruiyet zemini oluşturmak için medya çeşitli kod, simge, gösterge ve mitlere başvurmaktadır. Televizyon haberinde görsel ve işitsel göstergeler yoluyla inşa edilen mitsel anlam, Hizbullah kimliğinin inşa edilmesi ve topluluğun mobilize edilmesi için önemli bir araç görevi görmektedir. “Hizbullah’ın Allah yolundaki cihadi” ve haklı savaşı, ekrandaki göstergeler, simgeler ve kodların kullanımıyla doğal olarak akla geliyorsa, o zaman mit “aşırı ölçüde doğrulanmış bir söz” olarak dolaşıma girmektedir. Böylece insanlar eylem, temsil ve tanımlama yaparken söylem düzeyinde daha önceden sosyal pratikler olarak kurulmuş ve düzenlenmiş eylem, temsil ve tanımlama yollarına başvururlardır. Hizbullah yayınlarında Suriyeli muhaliflerin nasıl temsil edildiği ve düşman imgesinin nasıl inşa edildiği konusu, izleyicilerin algılarını etkileyebilmesi açısından önemlidir. İzleyiciler ekranda gördükleri göstergeler neticesinde bir anlama varmakta ve Suriye’deki savaşta belli bir tarafı desteklemeye başlamaktadır.

GÖRSEL 3. 24 ARALIK 2013 TARİHLİ EL-MANAR HABERİ

Suriye ordusu askeri: Saldırganlar bu operasyonda büyük kayıplar verdiler. İflas ettiklerinin delili Şam’ı elektrikle besleyen termik santrali vurmaları ve sivil-leri canlı kalkan olarak alıkoymalarıdır. Biz altyapıya ve sivillere zarar vermemek için hafif silahlar kullanıyoruz çünkü ağır silahlar sivillere zarar verebilir. İnşallah ilerleyen saatlerde kentin tamamını ele geçireceğiz ve kenti bu şeytanlardan özgürleştireceğiz.

Nasrallah, “Suriye düşerse Hizbullah da düşer, Filistin de düşer” diyerek Suriye’deki savaşın kendileri için bir varoluş mücadelesi olduğunu vurgulamıştır.

Hizbullah haberlerinde görülen, kurşun geçirmez yelek ve miğfer giyen muhabir göstergesi, Suriye’de çatışmaların halen devam ettiğini ve her an bir saldırıya hedef olma tehlikesi altında sahadan en doğru bilginin aktarıldığını vurgulamaktadır. Hem muhabirin sunuş görüntüsünde, hem de Suriyeli askerler ile yapılan röportajlarda arka planda yanmakta olan enerji tesisinin görüntüsü konumlandırılmıştır. Bu görsel gösterge, röportaj metnindeki işitsel gösterge ile birleştirildiğinde, arkada yükselen siyah duman göstergesi, rejim karşıtlarının Suriye halkına verdiği zararı simgelemektedir. Ateşin kaynağından başlayıp gökyüzüne doğru yükselen her duman parçası adeta Suriye halkına gitmesi gereken elektriğin havaya uçup yok olması gibi bir kayıp ve mağ-

duriyet hissi uyandırmaktadır. Dolayısıyla el-Manar haberi, rejim karşıtlarının Suriye halkının iyiliği için ayaklandığı iddiasını çürütürken, rejim karşıtlarının aslında Suriye halkına zarar veren “kötü” gruplar olduğu anlamını inşa etmektedir. Suriyeli askerın verdiği röportajda, “Bunlar Haliçli milliyetlendendi” vurgusu, rejim karşıtlarının yerel ahaliden olmadığı ama Körfez ülkelerinden gelen ithal savaşçılar olduğunu öne sürmektedir. Diğer Suriyeli askerın, “Kenti bu şeytanlardan özgürleştireceğiz” vurgusu yine düşmanın kimlik inşasında bir gösterge olarak kullanılmaktadır.

GÖRSEL 4. 27 OCAK 2014 TARİHLİ EL-MANAR BÜLTENİ

Diğer bir haberde ise Hizbullah yayın organı el-Manar’da, Suriyeli Piskopos Luka el-Huri, bir askerın yardımıyla kamuflej montunu giyerken görülmektedir. Hizbullah’ın medyatik söylemine göre “tekfirci teröristler”e karşı Suriyeli Hristiyanların ve diğer din mensuplarının koruyucusu Suriye rejimi ve ona destek veren Hizbullah güçleridir. Önde gelen din adamlarının “Suriye rejimi ve Hizbullah’ın yanında olduğunu” kanıtlayan bu görüntüler, diğer topluluk üyelerinin de desteğini sağlamaya dönük çabaları göstermektedir.

GÖRSEL 5. 7 ARALIK 2013 TARİHLİ EL-MANAR HABERİ

Röp. 1: Bu onların düşünce tarzının bir delili, kutsalları hedef alan suçlarının bir göstergesi. Onlar insanların değerlerine saldırmaya hazırlar. Her şeyi yapmaya hazırlar çünkü onları engelleyecek bilinçleri yok.

Röp. 2: Kabirleri açmışlar ölüleri çıkarmak için. Söylenilecek tek şey, barbarca. Bu barbarca çünkü kutsal mekanlara girmek ve azizlerin kabirlerini açmalarını engelleyecek bir sebepleri yok.

Yukarıdaki haberde yer alan göstergeler ışığında ise tekfirci grupların “geri kalmış, barbarlar” olarak anlamlandırıldığı görülmektedir. Bu söylem bize, Ortadoğu’yu geri kalmış, barbarlar coğrafyası olarak anlamlandıran Batı’nın, Doğu’ya karşı saldırılarını meşrulaştırmak için kullandığı argümanı hatırlatmaktadır. Bu noktada Suriye de tekfirci “barbarlar”ın istilası altındadır ve bu istila sadece Suriye yönetimini ve Hizbullah’ı değil, bölgedeki Hristiyanlar gibi diğer din mensuplarını da tehdit etmektedir. Hizbullah, Suriye’deki rejim karşıtlarını “tekfirciler” olarak tanımlayarak Suriye’deki mevcudiyetini bir kez daha meşrulaştırmaktadır. Bu haber yoluyla Hristiyanların yanında durduğunu göstererek uluslararası kamuoyunda da meşruiyet aramaktadır. Nitekim Suriye rejimi, İran ve Hizbullah’ın ortak argüman olarak kullandığı “aşırılıkçılara karşı savaş” söylemi uluslararası kamuoyu tarafından kısmen kabul görmüş ve Esed yönetimi üzerindeki baskıyı hafifletmiştir. Aynı zamanda Suriye’de savaşan Hizbullah üzerindeki baskı da azaltılmaya çalışılmaktadır.

Hizbullah yayın organı, sahadan görüntüler geçerek, özel haberler hazırlayarak, görgü şahitleri ile röportajlar yaparak, televizyonun

gerçeklik mitini üretmektedir. Suriye ordusuna eklenmiş el-Manar muhabirleri, izleyicinin sahadaki gözü olma iddiasıyla Suriye ordusunun sahadaki mücadelesini gözler önüne sermede şeffaf davrandığı mitini inşa etmektedir. Bu “şeffaflık miti” Suriye ordusu ve Hizbullah’ın davasının haklılığına göndermede bulunmaktadır. Haberlerde inşa edilen diğer bir mit, düşmanın niteliğine ilişkindir. “Kötü” olan düşmanın kimliği şu göstergeler yoluyla inşa edilmektedir: Suriye halkına zarar veren, yabancı milletlerden ve şeytani. İlk iki gösterge “kötü” düşman imgesini insani özelliklerle tarif ederken, en vurucu gösterge olan “şeytan” imgesi insan dışı bir özellik atfetmektedir. Tıpkı İran resmi söylemi tarafından İslam dünyasında tüm felaketlerin sorumlusu olarak görülen ABD’nin “tüm kötülüklerin anası” ve “büyük şeytan” olarak tanımlaması gibi, “yabancı asıllı” düşmanlar şeytan olarak tanımlanmaktadır. Şeytanın, insani özelliklerden farklı olarak iyi olması mümkün olmadığı için onu değiştirmek imkansızdır, bu yüzden tek çözüm yolu onu yok etmektir. Haberlerde şiddet dili yoluyla inşa edilen mit, şeytanı yok etmek için Hizbullah taraftarlarının savaşa destek vermesidir. Bu mit aynı zamanda diğer haberlerde olduğu gibi Hizbullah’ın Suriye’deki varlığını ve kullandığı şiddet araçlarını meşrulaştıran bir söylem inşa etmektedir.

GÖRSEL 6. NEW YORK POLİSİ, USAME BİN LADİN ARANIYOR YAZILI PANKARTIN YANINDA, 2001, NEW YORK, ABD¹⁸

18. William McCants ve William Rosenau, “10 Years Later: How We Won”, The Atlantic, 8 Eylül 2011, <http://www.theatlantic.com/international/archive/2011/09/10-years-later-how-we-won/244684>, (Erişim tarihi: 30 Haziran 2016).

GÖRSEL 7. ŞUBAT 2014 TARİHLİ EL-MANAR HABER BÜLTENİ, 8’04”

Sol alttaki ABD’deki 11 Eylül 2001 terör olaylarının ardından New York’ta çekilmiş bir fotoğraf. Yukarıdaki de el-Manar haberinde aranmakta olan “tekfirci teröristler”den birine ait görsel. “Terörist” fotoğrafının yanında adının Siraceddin Zerikat olduğu ve “Abdullah Azzam Tugayları’nın en önemli komutanlarından biri” olduğu notu yazılı. Hizbullah’ın yayın organı el-Manar televizyonu, “tekfirci terörist”in fotoğrafının üzerine “wanted” yazısını yerleştirerek bu teröristi örgütün hedef tahtasına yerleştiriyor. ABD’nin Usame Bin Ladin imgesi üzerinden Afganistan işgalini meşrulaştırmasına benzer şekilde Hizbullah “tekfirci terörist” imgesiyle Suriye müdahalesini meşrulaştırıyor. Bu simgesel benzerlik, şiddet kullanımının meşrulaştırılması ve kamuoyu desteğinin sağlanması için düşman imgesinin önemini ortaya koyuyor. ABD tarafından o dönemde üretilen Doğu’daki düşman imgesi ve şiddet tehdidi, Batı’da İslamofobinin yükselişe geçmesinin sebeplerinden biri olarak gösteriliyordu. Aynı şekilde günümüzde Hizbullah tarafından üretilen tekfirci düşman imgesi de, mezhepler arasındaki ayrışmaları derinleştirme ve önyargıları pekiştirme tehlikesini beraberinde getirmektedir.

Hizbullah’ın medyasında kullanılan göstergelerde Hizbullah ve Esed güçlerinin “barışı temin etmek ve korumak” için gerekirse “savaşan” unsurlar olarak inşa edildiği görülmektedir. Bu noktada “barış” göstergesinin içinin boşaltıldığı ve bölgedeki Şii güçlerin barışın savunucusu olduğu mitinin inşa edildiği görülmektedir. Şiddet dili yoluyla inşa edilen mitin görünmez kıldığı durum ise, birer otorite kaynağı olarak Hizbullah ve Esed yönetimlerinin bu söylemi hegemonya kurma aracı olarak kullanmalarıdır. İnşa edilen düşman imgesine kar-

şı yürütülen mücadele, inşa sürecinin mezhepsel karşıtlıklar üzerinden gerçekleştirilmesi nedeniyle, toplumda bölünmelere ve yeni travmaların oluşumuna zemin hazırlamaktadır denilebilir. Mezhepsel karşıtlıklar üzerine inşa edilen kimlikler, otorite kaynağı açısından toplulukların daha kolay mobilize edilmesini sağlamaktadır ancak toplum içindeki bölünmeleri de derinleştirmektedir.

Suriye krizi bağlamında el-Manar televizyonunda inşa edilen düşman imgesi, barındırdığı aşırılıkçı ideoloji ve şeytani özü nedeniyle Suriye rejimi ve Hizbullah'ın şiddet kullanımını meşrulaştırmaktadır.

Medya tarafından inşa edilen gerçekliğin, yerel ve uluslararası kamuoyunu etkileme yoluyla iktidar tarafından bir dış politika argümanı olarak kullanıldığı görülmektedir. Suriye krizi bağlamında el-Manar televizyonunda inşa edilen düşman imgesi, barındırdığı aşırılıkçı ideoloji ve şeytani özü nedeniyle Suriye rejimi ve Hizbullah'ın şiddet kullanımını meşrulaştırmaktadır. Öyle ki inşa edilen bu mit, uluslararası kamuoyunu da ikna ederek, Suriye rejimi ve onun destekçisi olarak Hizbullah'ın Suriye'deki "dini aşırılıkçı" ve "şeytani" örgütlerin yok edilmesine yönelik eylemlerine destek sağlamıştır. Uluslararası kamuoyu 2011 yılında Suriye'de ayaklanmayı başlatan özgürlükçü söylem ve ideolojiyi göz ardı ederek Suriye'de farklı ideolojilerin şiddet içeren ve içermeyen çeşitli yöntemler kullanarak uyguladığı muhalefeti DAİŞ adı verilen düşman imgesine indirgemiş durumdadır. El-Manar televizyonu, Suriye'deki bu karmaşık gelişmeleri basit göstergelere indirgeyip mitler olarak yeniden inşa ederek, uluslararası kamuoyundaki söylem değişimine katkı sunmuştur. ABD öncülüğündeki Batı ittifakının da Suriye'deki savaşta temel önceliği Esed yönetimi değil DAİŞ terör örgütü haline gelmiştir. Bu değişim, medya tarafından inşa edilen mitlerin kamuoyu oluşturarak yönetimlerin politikalarına etki edebildiği varsayımını doğrular niteliktedir.

SONUÇ

İsrail işgaline ve yayılmacılığına karşı bir direniş örgütü olarak kurulan Hizbullah, bugün Lübnan'da yasal siyasi parti ve meşru silahlı güç olarak mevcudiyetini korumaktadır. Bu nedenle Hizbullah'ın Lübnan'ın güvenliği ve istikrarı için önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Ancak Suriye krizi Hizbullah tarafından bir tehdit olarak algılanmış ve varoluş mücadelesine dönüşmüştür. Bu nedenle örgütün yayın organları, Hizbullah'ın Suriye'deki savaşını meşrulaştırmak ve kamuoyu desteğini sağlamak amacıyla mitler üretmektedir. Bu mitler, bölgedeki savaşın bir iktidar mücadelesi olduğu gerçeğini görünmez kılarak şeytani düşmana karşı verilen savaş ya da cihat olarak sunulmasını sağlamaktadır. Ne var ki mitlerin inşasında kullanılan kodlar, semboller ve göstergeler, bölgedeki toplumsal ve mezhepsel ayrılıkları derinleştirme tehlikesini de beraberinde getirmektedir.

Hizbullah her ne kadar Batı hegemonyası karşıtı söylem ve ideolojiye sahip olduğunu iddia etse de, örgütün Suriye krizi bağlamında uyguladığı medya stratejisinde ABD'nin medya stratejisi ile benzerlikler göze çarpmaktadır. Hizbullah, Suriye topraklarında savaşarak Lübnan'a yönelik tehditleri kaynağında yok etme iddiasında bulunmaktadır. Bu amaçla Hizbullah savaşçıları Suriye topraklarında farklı cephelerde savaşarak silahlı muhalefetin önünü kesmeye çalışmaktadır. Bu politika, tıpkı eski ABD Başkanı George Bush'un önlleyici savaş doktrinini uygulaması gibi başka bir ülkeye müdahaleyi meşrulaştırmaktadır. Öte yandan tıpkı 11 Eylül saldırıları sonrası Usame Bin Ladin'in düşman imgesi olarak hedefe konulması ve Afganistan işgalinin meşrulaştırılması gibi Hizbullah da yeni düşman imgeleri inşa ederek Suriye'ye müdahalesini haklı kılmaya çalışmaktadır. Hizbullah'ın bölgede şiddeti körükleyen bu politikaları, bölge halkları nezdindeki desteğini de kaybetmesine neden olmaktadır.

Bölgenin şiddet sarmalından kurtarılması için Türkiye ve İran başta olmak üzere yerel aktörler arasındaki diyalog kanallarının açık tutulmaya devam etmesi ve ortak çıkarlar etrafında işbirliklerinin geliştirilmeye çalışılması önem arz etmektedir.

Bölgedeki çatışma ortamında tarafların kullandığı medyatik söylem, toplulukların bir varoluş mücadelesi ve ölüm-kalım savaşına girdikleri tezini sunmaktadır. Bu yolla bireyler dini motivasyonlarla çatışma alanlarına itilmektedir. Şiddet dilini kullanan bu tezi çürütecek argümanlar farklı kitle iletişim araçları yoluyla yaygınlaştırılabilir. Bu kapsamda Türkiye'nin *soft power* araçlarını da kullanarak topluluklara ulaşması ve barışçıl argümanlarını aktarması katkı sunacaktır. Bu doğrultuda diğer aktörler ile işbirliği ve uluslararası kuruluşların desteği de sağlanabilmelidir.

Hizbullah'ın yanı sıra İran ve Suriye'nin şiddet dili üzerine kurgulanmış medya stratejisi karşısında Türkiye, kendi barışçıl argümanlarını

uluslararası kamuoyuna ikna edici biçimde aktarabileceği bir medya stratejisi geliştirmelidir. Suriye krizi bağlamında farklı ideolojilere sahip yerel ve küresel aktörlerin birbirleri ile değişken ittifak ilişkileri kurabildiği görülmektedir. Bu ittifak değişimleri, Suriye krizi üzerindeki söylem mücadelesinin farklı karşıtlıklar üzerinden kurgulanmasını da beraberinde getirmektedir. Bu söylem mücadelesinin bir tarafı olarak Türkiye, başından beri sergilediği ilkesel duruşu, yaşanan gelişmeler karşısında yeni argümanlar üreterek kamuoyuna aktarabilir.

Türkiye'nin laik ve demokratik yapısı, farklı din ve mezheplere eşit mesafede bir hukuk devleti oluşu, bölgedeki diğer aktörlere karşı en büyük avantajıdır. Türkiye, demokratik ve çoğulcu söylem yoluyla bölgedeki farklı grupların desteğini kazanabileceği gibi diğer aktörlerin de bu yöndeki girişimlerini kolaylaştırabilir. Ancak bu politika, bölge halklarının toplumsal hafızaları ve kültürel değerleri göz önünde bulundurularak uygulanmak durumundadır.

Lübnan'da 1980'lerin başında kurulan "Lübnan İslami Direniş" veya "Hizbullah" (el-Mukavemetü'l-İslamiyyeti fi Lübnan-Hizbullah), politik yapısı ve silahlı gücü ile bölgede en etkili devlet dışı aktörlerden biri konumundadır. Kurulduğu günden bu yana İsrail ve Batı karşıtı direniş söylemi ile kitlelerin desteğini sağlayan Hizbullah, Suriye krizindeki politikası ile yeni bir döneme girmiştir. Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah, Suriye krizini kendileri için bir varoluş mücadelesi olarak nitelendirmiş ve Esed yönetimine destek olmak için sahada savaştıklarını ilan etmiştir. Bu süreçte Hizbullah, Suriye'ye müdahalesine meşruiyet kazandırmak için medya araçlarını etkin biçimde kullanmıştır. Bu çalışma, askeri ve siyasi bir örgüt olan Hizbullah'ın medya stratejisini Suriye krizi bağlamında ele almaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde Hizbullah'ın kurucu ideolojisi ve örgütün temel dayanağını oluşturan ilkeler ortaya konulmaktadır. İkinci bölümde ise Hizbullah'ın nasıl bir medya stratejisi inşa ettiği ve ideolojisini kitlelere aktarmak için medya araçlarını nasıl kullandığı örneklerle anlatılmaktadır. Son bölümde ise Suriye krizi bağlamında Hizbullah'ın medya stratejisinin ne olduğu, bu süreçte medya araçları yoluyla ne tür anlamlar inşa ettiği ve politikalarına hangi söylem yoluyla meşruiyet aradığı analiz edilecektir.

Çalışma çerçevesinde Hizbullah'ın bir yandan silahlı gücüyle Suriye'deki çatışmalara müdahil olurken diğer yandan medya araçları vasıtasıyla kamuoyunu nasıl inşa etmeye çalıştığı ortaya konulacaktır. Hizbullah'ın kriz sürecindeki medya stratejisi ve medyatik söylemi, örgütün ideolojik konumlanışını daha iyi tespit edebilmemize imkan tanıyacaktır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org